

8. Fructuariensis monasterii celebritate multi alle-
cti, non solum sua ei, sed et se ipsos tradidere; ex
iis celebris fuit Arduinus, Italiæ rex, qui, rebus
male adversus Henricum imperatorem gestis, sæ-
culo valedicens in monasterium prædictum se re-
cepit, ubi defunctus et sepultus a nonnullis Beati no-
mine donatus est. Hoc titulo insignitur in Benedi-
ctino Menologio Bucelini, ubi die 2 Martii, anno 1018
obiisse memoratur. Hæc sanctitatis opinio qua Fru-
ctuaria tunc temporis commendabatur, ad posteros
etiam transmissa fuit, ut ex variis chartis facile
colligi potest, quæ a Guichenone referuntur. Locum
hunc præ cæteris coluit Agnes imperatrix, Henrici
Augusti mater, cujus, et beati Annonis Coloniensis
archiepiscopi interventu Alexander II summus ponti-
fex privilegia ejusdem monasterii suo diplomate
confirmavit anno 1070. Certe cum beatus Anno, ut
refert Lambertus Schafnaburgensis, auctor æqualis,
in Italia agens ad Fructuariense monasterium ora-
tionis causa divertisset, « ibi admiratus monacho-
rum arctissimam et secundum regulæ instituta con-
versationem, nonnullos eorum in opere Dei proba-
tissimos secum rediens abduxit » quos in monaste-
rio Sigebergensi a se ipso condito constituit. Quæ,
inquit idem auctor, occasio fuit ut in cæteris quo-
que monasteriis regularis observantia repararetur.

9. Sed et ipsa Agnes Augusta, sæculi vanitate
abnegata, prius quam Romæ sedem fixisset, apud
Fructuariam morabatur. Quantum vero ejusdem loci
monachos veneraretur, ex ejus epistola, quam paulo
ante quam apud eos secederet scripsit, conjici po-
test, sic autem se habet apud Guichenonem, Cen-
turia II, num. 77, ex Chartario Fructuariensis de-
scripta :

*A. imperatrix et peccatrix A. [Andræ] Patri bono
et fratribus in Fructuaria congregatis, in nomine Do-
mini. Servitum ancillæ, cujus oculi in manibus do-*

*minæ suæ sunt, conscientia mea terret me pejus om-
ni larva omnique imagine. Ideo fugio per sanctorum
loca quærens latibulum a facie timoris hujus, nec mi-
nimum desiderium est mihi veniendi ad vos, de qui-
bus comperi quia vestra intercessio certa salus est;
sed nostræ profectiones in manu Dei sunt, et non in
nostra voluntate. Interim vero mente adoro ad pedes
vestros, rogans ut Gregoriana pietate in Trajanum pe-
tatis mihi veniam a Domino; quia namque ille unus
homo ab inferni claustris exoravit paganum, nulli
vos facile salvabitis Christianam unam. Quod si de-
creveritis, peto ut in signum pietatis societatem et
fraternitatem vestram mandetis, et mittatis mihi
quam primum. Rogo etiam ut parvum quod mitto mu-
nusculum admonitionis signum suscipere dignemini,
quatenus credam quia de me curare incæperitis. Va-
lete, et tu, Pater bone, diligenter commenda me spiri-
taliore fratribus de cænobiis atque cellis, ut fa-
ciant me participem in orationibus et jejuniis atque
omnibus benefactis suis.*

10. Eadem Augusta interveniente Henricus impe-
rator, filius ejus, monasterio Fructuariensi Rivum
totum cum omnibus appendiciis suis in comitatu
Aquensi dedit, ut ex ejus charta certum est, quæ
centuria XI, num. 76, refertur. Initio sæculi se-
quentis patriarcha Jerosolymitanus cum Fructua-
riensis monasterii fratribus societatem iniiit, cujus
ea de re epistola habetur ibidem, num. 73. Totus
est in Fructuariensis monasterii laudibus descri-
bendis Petrus Damiani opusculo 18, cap. 3, ad
Adelaidem comitissam, ubi se ibi decem diebus
hospitio susceptum fuisse perhibet. Perseverat etiam
nunc celebre istud cœnobium spirituali simul et
temporali jurisdictione amplissima gaudens, in quo
Mauricius Sabaudia ducis filius, qui eidem loco
initio sæculi currentis præerat, collegium canoni-
corum sæcularium instituit.

DE MONASTERIO FISCAMNENSI.

1. Etsi abbatis nomine quadraginta fere mona-
steriis, ut habet Glaber, beatus Guillelmus præfue-
rit, eumque, pro reparata disciplina regulari aliisque
beneficiis, quam plurima Galliarum et Italiæ cœno-
bia certatim sibi vindicent, præ cæteris tamen hanc
habet prærogativam percelebre sanctissimæ Trini-
tatis Fiscamnense monasterium, quod, post annos
ferme triginta regiminis, ipsius sepulcro insignitum
fuerit. Certe cum anno 1001 Fiscamnensis mona-
sterii regimen suscepisse, diserte habetur in duplici
Chronico, apud Labheum, tomo I Bibliothecæ novæ,
quorum unum Rothomagense. alterum Fiscam-

gnensis fines, quamvis omnino liberum, situm in
Caletis ad prospectum maris, quo in loco Waningus,
vir nobilis, sæculo septimo monasterium virginum
construxerat; sed eo per Nortmannos destructo,
aliud pro viris Nortmanniæ ducum liberalitate sæ-
culi hujus initio consurrexit, illudque etiam nunc
opibus et nobilitate cæteris provinciæ cænobiis
præeminet, sub nostra sancti Mauri congregatione.
Wanangi primi ejus fundatoris Vitam, seu potius
mutila ipsius Vitæ fragmenta ex incertis auctoribus,
sæculo secundo protulimus. Præter hanc Vitam
habemus præ manibus ex codice ms. ejusdem ma-

exponuntur. Ex hoc libro discimus sanctum Maio-
lum Cluniacensem abbatem a Richardo I Nortman-
norum duce fuisse invitatum ut monachos Clunia-
censes Fiscamnum transmitteret, canonicis qui
tunc hanc ecclesiam occupabant substituendos.
Quod cum vir sanctus facere renuisset, postea
Richardi Junioris tempore, Guillelmus noster, jam
abbas Benignianus, eidem loco præpositus est, ubi
monasticam vitam restituit. Guillelmum præ cæte-
ris viris piis, qui tunc temporis in Nortmannia
florebant, a Richardo dilectum fuisse testatur Hugo
Flaviniacensis in Chronico Virdunensi, ubi, præ-
missis Richardi laudibus, qui pulsus canonicis
monachos sub Guillelmi moderamine Fiscamni in-
stituit, sic concludit: « Hujus tempore viris reli-
giosis floruit Normannia, qui ad eum confluebant
velut apes ad alvearia, inter quos hunc virum bea-
tum, Guillelmum abbatem, propensiori coluit reve-
rentia, adeo ut speciali eum amore diligeret, et
præceptis ejus obtemperare consiliisque acquiescere
gauderet. » Hanc sibi auctoritatem comparaverat
Guillelmus vitæ suæ ac suorum sanctinonia. Qua
vero ratione eo in monasterio instituta fuerit sub
ejus regimine monastica vita, jam ex Chronographo
Benigniano didicimus, sed ex laudato libello plenius
patet, quem quidem librum integrum edere pri-
mum statueramus, quod multa complectatur de
Fiscamnensi monasterio scitu digna, et Willelmo
abbati Fiscamnensi, secundo an tertio, sit nuneu-
patus. Verum cum jam fere integer ab Arturo du
Monstier in Neustria pia editus sit, sufficere visum
est ea proferre quæ specialius ad nostrum spectant
institutum. Sed prius dicendum paucis de viris
illustribus qui in monasterio Fiscamnensi tunc
temporis floruerunt.

2. Viri illustres qui sub Willelmo abbate in mo-
nasterio Fiscamnensi floruerunt, in Chronico Beni-
gniano recensentur. Locum integrum supra dedi-
mus. Fuerunt et nonnulli principes ex nobilissimo
Nortmanniæ ducum sanguine exorti, qui iisdem
temporibus ibidem cucullum induerunt, ex quibus
Guillelmus Gemmeticensis Willelmum memorat
libro v, cap. 13, Richardi II filium, apud Fiscam-
num monachili vellere in adolescentia functum.
Paulo post Nicolaus Richardi tertii filius ibidem
etiam, compellente Roberto suo ipsius patruo, qui
in ejus locum Nortmanniæ ducatum obtinuit, mo-
nasticam vitam sub Joanne abbate amplexus est. Is
postea sancti Audoeni apud Rothomagum abbas
factus multis virtutibus claruit, ut refert Ordericus
Vitalis, libro viii, ubi fuse laudes ejus describit.
His accesserunt nonnulli Malgerium, qui demum ad
sedem Rothomagensem evectus fuit; sed hujus
opera natalium suorum gloriam obscurarunt.

3. Paucis verbis tres priores Fiscamni post re-

A post Guillelmum Divionensem, virum sapientem et
in religione ferventissimum, Joannes venerabilis
abbas annis quinquaginta et uno rexit, post quem
Guillelmus de Roz, Bajocensis clericus, sed Cado-
mensis monachus, fere xxvii annis tenuit. Hic ut
mystica nardus, in domo Domini flagravat charitate,
largitate multimodaque probitate. Opera quæ pa-
lam sedulo fecit, vel in occulto coram paucis arbi-
tris omnipotenti Deo libavit, attestantur quis
spiritus in illo habitavit, ipsumque totum possi-
dens ad solium Domini sabaoth coronandum per-
duxit. » Plura de Guillelmo II habet idem auctor
libro xi ubi inter cætera profert ejusdem epitaphium
ab Hildeberto Cenomanensi editum. « Sed his omi-
sis, utpote quæ jam edita sunt, proferemus ex ms.
codice Fiscamnensi fragmentum « epistolæ Balderici
episcopi ad Fiscamnenses, referente Adelino, qui ei
custos et minister in hospitali fuerat deputatus. »
Illud autem fragmentum tale est:

4. Guillelmus prædecessoribus suis suisque provin-
cialibus tantum enituit quo pacto et quantum
cæteris luminaribus sol rutilat eminentior. Iste
siquidem magna litterarum peritia præditus, primo
Bajocensis archidiaconus, postea Cadomensis mo-
nachus, demum Fiscamnensis abbas, reverenda et
cana persona, quædam religionis majestas, domum
istam morum suorum extulit censura, parietibus
dilatavit, et, quod ei specialiter præcipuum fuit,
fratrum conventum ditavit. Multi siquidem nobiles
laici et clerici, religionis ejus odore provocati, ad
conversionem exciti sunt, et ultronei monachum
induerunt, et sanctis ipsius institutis informati sunt.
Ego ipse, qui vobiscum loquor, in longinquo posi-
tus, honam etiam nostri G. opinionem audivi; qua
illectus, per licentiam abbatis nostri (abbatem siqui-
dem alium habebam et habeo), gratia ei adhærendi
Fiscamnum adii, gratanter susceptus sum, licet
homuncio nullius momenti. Omnes nos quos vides
pene ipse aggregavit; sed plures quam modo sumus,
fuimus, quoniam ducem suum post ipsius transi-
tum quidam nostrorum pedentim secuti sunt.
Ordinis ipse vigor præstitit, verbis et exemplis nos
instruxit, paterno affectu sibi nos omnes invisceravi-
vit. Nam, ne veritatem tacuerim, propter Deum
omnibus omnia fuit. Idcirco subsequuntur eum
lacrymæ nostræ, propterea comitantur eum suspiria
nostra. Eo die noster dux erat, in lacrymis nullus
fuit uberior, in lectulo suo suspirando secum liti-
gabat, in turba nobiscum quietus erat, in angulo
ecclesiæ, vel in grabati sui solitudine totus turba-
tus erat. Disceptabat siquidem secum pro nostris
excessibus, et crucifigebat immisericorditer seipsum.
Si quid contigisset fratrum reatibus, cujus hunc
excessum compatiendo non fecit suum? Toties
seipsum mactavit, quoties aliquis, vel ego miser

bat; redinebat nobis cum eleemosynis, quia quod ei committebat fideliter erogabat. Cujus enim pauperia necessitudo manum suam sensit sterilem? Quæ ecclesiæ suam non habent munificentiam? Circuibat angulos et compita leprosororum, et cum ipsis familiariter locuturus, manus etiam elephantiosas plerumque deosculaturus tuguriola subintrabat, ut omnium necessitatibus adesset, ut eum miselli cujuslibet angustia cognovisset. Non potest enucleari verbis sanctitas ejus bonæ conversationis. Eundem abbatem ob formæ elegantiam Puellam, vulgo *la Pucelle*, cognominatum fuisse tradunt. Complures ecclesias in oppido Fiscamnensi construxit; universalem eleemosynam pauperibus singulis diebus erogandam instituit; rexit monasterium annis viginti novem; sepultus est in capella Beatæ Mariæ veteris, ex opposito altaris. Obitus ejus in Necrologio laudato habetur his verbis:

A VII Kalendas Aprilis, depositio domini Willelmi abbatii Fiscamnensis. Fiscamnensis monasterii laudes videsis apud Dudonem Sancti Quintini decanum, qui libram ultimam De moribus et actis Normannorum Fiscamnensis monasterii encomio claudit; paucos exinde versus decerpere sufficiat:

*O Fiscanne, sacris semper secunde favillis,
Sanctorum cineres meritorum flore micantes
In gremio terræ conservans jamque sacratæ,
Trino resplendens profuso dote salutis,
Olim virgineo micuisti stemmate sacro,
Cum Leodegarium servasti luce privatum..
Vivas, Fiscannis, semper felicibus annis,
Fiscannis, gaude, quia tu dignissima laude;
Vos Fiscannenses virtutum cingitis enses
Ecclesiæ postes, nebulosos sternitis hostes.*

B Sed jam tempus est libri fragmenta exhibere quæ supra polliciti sumus.

EXCERPTA EX LIBRO

DE REVELATIONE, ÆDIFICATIONE ET AUCTORITATE MONASTERII FISCAMNENSIS.

PROLOGUS.

Libellum de revelatione, ædificatione et auctoritate Fiscannensis monasterii, Pater inclyte Willelme, composui, et compositum tuæ dilectionis sincero judicio corrigendum et confirmandum destinavi, quatenus tuæ celsitudinis assensus et libellum edere præcipiat, et edito libello pondus et auctoritatem concedat. Ego quidem, Pater inclyte, ignorantiam meam maluissem cauto silentio tegere, quam alicujus scripturæ præsumenti indicio publicare; sed fratrum nostrorum jussione instanti et instantia jubenti compellitur noster animus possibilitatem excedere, suamque inscitiam multorum aspectibus nominum improvisis aperire. Compellitur, inquam, noster animus suam ignorare ignorantiam, et nostrorum fratrum roganti imperio exhibere obedientiam, cui exhibendæ et mentis judicium nullatenus acquiescit, et propositi nostri verecundia omnino contradicit. Verum, cum obedientia sancta nullum opus difficile vel impossibile excuset, aut excusare debeat, diu cunctans multarumque procrastinationum inducias fingens, urgente fraternæ dilectionis continua jussione, onus tandem imperatum suscepi, et Fiscannensis monasterii exordia subsequentis libelli agresti et ignobili stylo aperui et exposui. In quo libello nulla falsa fallaciter interposui, verum

et scriptas ad auctoritatem Fiscannensis Ecclesiæ, et ad utilitatem legentium fratrum edidi, etc.

Ex cap. XV.

Interea contigit Fiscannenses canonicos aliorum canonicorum mores imitari, latas perditionis vias ingredi, et rerum temporalium luxus et desidias voluptuose sectari; quam canonicorum miseram vitam et iminentem miseriam dux prudentissimus Richardus audiens, et audiendo cognoscens, valde doluit, hominumque pravorum mores et conversationem exhorrens, legatos festinanter Cluniacum direxit, et sanctum Maiolum magnæ humilitatis precibus Fiscannum accersivit, atque secundum sancti Benedicti regulam et constitutionem disponi et ordinari novam ecclesiam exoravit. Cui sanctus Maiolus: Hujus, inquit, laboris magnitudinem talis rationis conditione, charissime fili Richarde, suscipiam, si per totum ducatum tuum consuetudinem, quæ vulgariter pasnagium (!) dicitur, Deo donaveris, nullumque tuæ potestatis principem aliquando amplius exigere decreveris. Ubi Richardus dux, non morbo avaritiæ, verum occulta Dei providentia disponente et sancto Willelmo abbati gloriam ordinandi sanctam ecclesiam transferente, suorum hominum consilio acquievit, et sancti Maioli interpel-